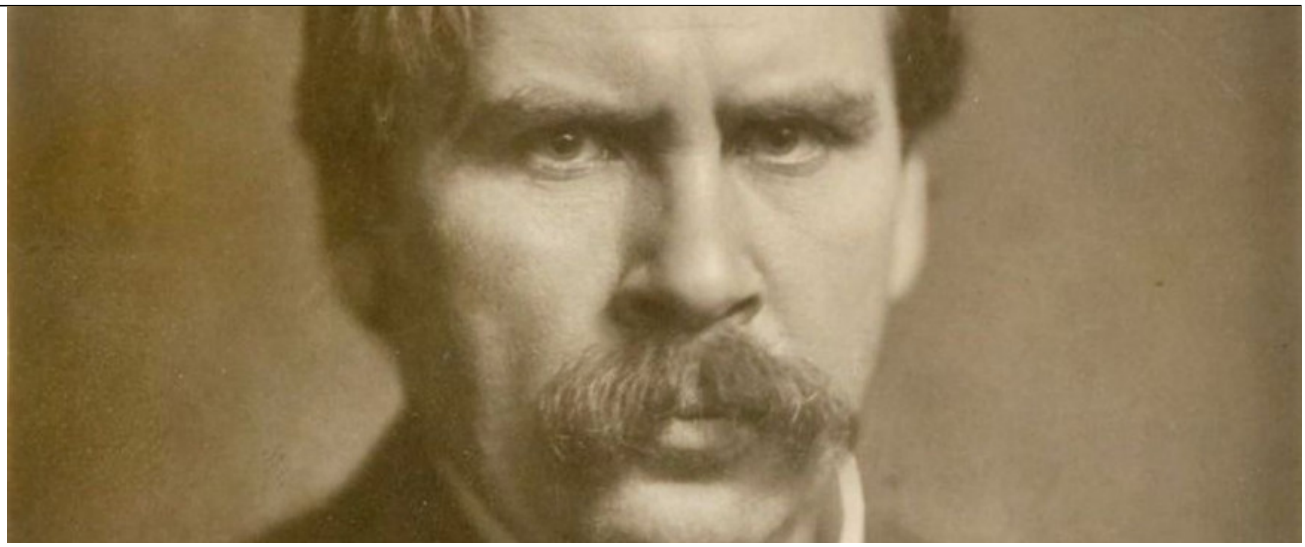

Próféta a saját hazájában

2024 december 12. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Az író gyakran fordítva ül a lovon, miközben mindenki más irányba lovagol körülötte.

Móricz Zsigmondot a maga idejében nemigen szerették Kisújszálláson (hogy ma szeretik-e, jogos kérdés, de nem tudom a választ). Amikor kurta száz évvel ezel?tt megjelent Forr a bor cím? regénye, a város ürügyén

valamiképpen az ország szellemi térképét igyekezett megrajzolni, azonban a helyiek számára jól felismerhet? helyi alakok felrajzolásával. Szilágyi Zsófia remek Móricz-monográfiájából többet is megtudhatunk a hajdani ellenérzésekr?l. Például azt, hogy a Forr a bor példányai közkézen forogtak Kisújszálláson („mindenki tudta, melyik regényh?snek ki a modellje…"), s?t az írót személyesen ismer? Kiss Tamás költ? kapott is egy könyvet helyi barátjától, aki minden szerepl?t személyesen ismert, és a megfelel? oldalakon pontosan fel is jegyezte a valódi neveket.

Kisújszálláson akkoriban annyira utálták a hajdanán ott tanuló Móriczot, hogy amikor a városháza el?tt álló szobráról megkérdeztek egy Pista bácsi nev? illet?t, mit szól hozzá, azt a választ kapták, hogy kötelet kéne vetni a nyakába, majd lerántani a földre.

Írók sokaságát említhetnénk, akik gondoltak egyet, és akkurátusan megírták a szül?földjükön, városukban, falujukban él?k viselt dolgait, de nem igyekeztek elrejteni a valóságos neveket, eseményeket. Baranyai utazás cím? könyvében Kodolányi János az Ormánság hanyatlásának okait vizsgálja, majd oldalakon át közli, melyik vajszlói családdal mi történt, kinek a lánya nem ment férjhez, ki iszik, ki egykézik, és így tovább. Amikor pár hete a településen jártam, szóba elegyedtem helyiekkel, akik elmondták, mára tompult az ellenérzés Kodolányi iránt, hiszen új nemzedékek n?ttek fel, akik már nem ismerhették személyesen. Igaz azonban – tették hozzá –, hogy a régiek nagyon is morogtak Kodolányira, hiszen ki örülne annak, ha könyvben, országos sajtóban jelenne meg névvel, címmel, hogy éppen milyen magánéleti keservek nyomasztják.

Említhetem földim, a szegvári Grecsó Krisztián Pletykaanyu cím? regényét is. Ebb?l a szegváriak még azt is megtudhatták, hogy ki éppen kivel mit tett vagy mit nem, hogy egyébként miért és miért nem, valamint hogyan, hánykor és hányszor – persze a helyiek számára személyre szólóan azonosítható módon. A Pletykaanyu nem tett éppen jót Grecsóéknak a dél-alföldi településen,

de hogy pontosan mi történt, ezúttal inkább ne a szentesi újságíró mesélje országnak-világnak, meg talán nem is annyira fontos. Inkább maradjunk annyiban, hogy a hazai tájakról a nagyvilágnak panaszkodó író példája nem egyedülálló. Ugyanakkor az is igaz, hogy senki nem lehet próféta a saját hazájában.

Az efféle regényírói kitárulkozás, amelynek célpontja óhatatlanul a szül?föld, valamint a gyermekkori iskolatársak, szomszédok, rokonok, ismer?sök, voltaképpen érthet? és megmagyarázható. Az írók (Móricz, Kodolányi, Grecsó és persze sokan mások) saját élményeik alapján sötét és világos emlékeket egyaránt ?rizhettek emlékezetükben az otthoniakról, nosza, írjuk meg a rossz dolgokat is, gondolhatták, majd serényen nekiláttak a feladatnak. Céljuk a gyógyítás vagy talán valami más, nem tudjuk, de voltaképpen egyel?re mellékes, mi lehetett a kiváltó szándék. A lényeg az, hogy a hazaiakat megharagították, s bár hazafelé az írói szabadsággal érveltek, Budapesten azt mondták, hogy éppen az a lényeg, hogy nem szabad hallgatni a bajokról, orvost kell hívni, sebészkés után muszáj nyúlni. Ami rendben is volna, de azért gondoljuk el, mit szólnánk, ha családi, szexuális, magántermészet? ügyeinket közprédára vetné olyasvalaki, akit ráadásul személyesen is jól ismerünk, a szemünk láttára n?tt fel, és sorstársunknak, talán barátunknak is nevezhetünk.

Amikor fiatalabb újságírók megkérdezik t?lem, mi a legnagyobb hiba, amit elkövethetünk, azt szoktam válaszolni, hogy a mögöttünk hagyott hidak felégetése. Ha az újságíró vagy író úgy tár fel valamit, hogy soha többé nem mehet vissza, nem beszélhet azokkal, akikt?l az információt nyerte. Persze el?fordul, hogy a helyiek túlságosan érzékenyek, lehetséges az is, hogy a szerz? el?feltevéssel érkezik, és nem a valóság megismerése, hanem a saját teóriája ?zi el?re – olyat mégsem tehetünk, hogy az újságíró és a megírt személy örökre elbúcsúzzon egymástól szellemi és fizikai értelemben.
Féja Géza dilemmája hasonló lehetett, mint a felsorolt íróké, és pusztán azért hozom példának a Viharsarok cím? monográfiát, mert kortársaival még beszélhettem a témáról. Szóval akkor és ott sem minden volt igaz, amit a jeles népi író felfestett vidékünkr?l.

Féja túlságosan is komor színekkel festette fel a Dél-Alföldet, s miközben a nyomort, a kiszolgáltatottságot észlelte, egyrészt általánosnak ábrázolta, másrészt nem tudósított látványos eredményekr?l, helyes intézkedésekr?l, jobban él? családokról, közösségekr?l. A Viharsarok aztán bíróságra vezetett, a hivatalos Magyarország viaskodott eleget a szókimondó íróval.

Hogy aztán kinek lehetett valójában igaza, arra ennyi id? múltán aligha válaszolhatunk. Csak jegyezzük fel tanulságul, hogy az író sok mindent megtehet, de nem képviselheti mások érdekeit, amikor „igazságot tesz"; túlságosan bekormozni a jelenid?t pedig ugyanolyan súlyos hiba, mint elhallgatni a gondokat, bajokat.

Az a baj, hogy a magyar értelmiség sikeresen hozzászoktatta magát a rossz hírekhez. Ma is sok szellemi m?helyben – és tartok t?le, a legtöbb újságnál, televízióban, internetes fórumon – hiszik azt, hogy a katasztrófa és az összeomlás piacképesebb hír, mint hogy a Kovács család jól van, s azt üzeni, élni jó, szépen süt a napsugár. Száz éve és ma is sok újságíró hitegeti magát azzal, hogy vagányabbak, lényeglátóbbak és szakmailag felkészültek, ha rázúdítják a közönségükre a gyalázatot és a szenvedést.

Miközben az életünk – diktatúrában vagy szabadon – valójában soha nem borul csakis feketébe, mindig ott virít a fehér is, és hogy még jobban megbonyolítsam a helyzetet, gyakran a szürke is. Forradalmat játszani, megbolygatni a nyugalmat valamilyen elmélet nevében, belehazudni a hétköznapokba, hogy az élet kilátástalan, s hogy mindenkinek alanyi jogon járna valami, de a hatalom gonosz és alattomos – gyakran infantilis és ártalmas eljárás.

Felmérni a valóságot, drámát, komédiát, feltámadást ábrázolni er?s színekkel, megírni azt, ami tényleg történik, rávilágítani kicsinységeinkre, de megmutatni a szépet és a jót, vagyis az örök emberit is – ez már író, gondolkodó emberhez mérhet? feladat.

Aki erre nem képes, csak riogat, mert politikai vagy ideológiai csoportérdekeket képviseli, esetleg önmaga ajnározásán kívül semmilyen viszonyban nem áll másokkal, mert valójában öntelt és önz? figura, nos, valójában képtelen valóságos szellemi teljesítményre. Ez még akkor is igaz, ha utólag kényszeredett magyarázatokat olvasunk azoktól, akik egyébként hasonló ügyekben vétkeztek.

Éppen ezért talán mégsem kellene mindig bántani az otthoniakat. Illetve csak annyira, amennyire olykor megérdemlik. Hazamenni, körülnézni, majd visszautazni Budapestre? Erre tulajdonképpen bárki képes.

A rossz, elfogult írás azonban ott marad utánunk, valamikor jelképe, címere lehet el?z?, let?nt koroknak, miközben persze egyáltalán nem borult mindenki gyászba, csak az újságíró, író valamiért ezt így jelenítette meg. Mindig erre gondoljunk, amikor túl sötét szociográfiát, leplezetlenül szókimondó faluképet, valóságos személyekt?l, eseményekt?l hemzseg? regényt olvasunk.

Hogy azonban egyáltalán miért kell megírni mindezeket, sokkal lényeglátóbb kérdés, mint gondolnánk. Ha ugyanis a szerz?k életrajzában kutakodunk egy kicsit, sokkal többet megtudunk a valóságos keletkezéstörténetr?l. Talán arra is választ kapunk, ? maga miért ült fordítva a lovon, miközben mindenki más irányba lovagolt körülötte. Mert bizony az is el?fordul, hogy az író, legyen bármilyen nagyra hivatott is, rossz gyermekkor vagy családi viszályok után nem látja az alagút végén a fényt, akkor sem, amikor már réges-régen elszakadt a szül?földjét?l. Valójában azonban benne él a saját múltjában, és az íróasztalnál megfogalmazza és hatásosan felfesti a saját változatát, mindenki okulására, de els?sorban a saját megnyugtatására. A Móricz-dilemmának, vagyis a nagy író lelki m?ködésének talán éppen ez lehet az egyik megfejtése.

Szentesi-Zöldi László

www.magyarnemzet.hu

Ajánló